

OPINIA AMICUS CURIAE

przekazana

TRYBUNAŁOWI KONSTYTUCYJNEMU RP
w sprawie K 1/20 dotyczącej aborcji eugenicznej

Grégor Puppink
Dyrektor ECLJ

16 października 2020 r

We wniosku z dnia 19 listopada 2019 r. grupa posłów na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej zwróciła się o stwierdzenie niezgodności art. 4a ust. 1 pkt 2 oraz art. 4a ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży¹ za niezgodne z Konstytucją RP, przez to, że legalizują one praktyki eugeniczne w stosunku do dziecka jeszcze nie urodzonego, odmawiając mu tym samym poszanowania i ochrony godności człowieka (sprawa K 1/20).

European Centre for Law and Justice (ECLJ), jako międzynarodowa organizacja pozarządowa zajmująca się promowaniem i ochroną praw człowieka w Europie, pragnie przedłożyć Trybunałowi Konstytucyjnemu opinię *amicus curiae*, w odniesieniu do art. 63 w nawiązaniu do art. 61 ust. 1 pkt 5 Kodeksu postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r., w związku z art. 36 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym oraz w nawiązaniu do praktyki potwierdzonej w sprawie SK 30/05 z dnia 16 stycznia 2006 r. (SK 30/05).

Jednym z celów ECLJ jest obrona życia i godności ludzkiej oraz przeciwstawianie się eugenicie, gdyż jest ona formą dyskryminacji. ECLJ pragnie przedstawić Trybunałowi elementy prawa europejskiego i międzynarodowego pozwalające na wszechstronną analizę rozpatrywanego zagadnienia, uznając, że Rzeczpospolita Polska, jako państwo praworządne, „przestrzega wiążącego ją prawa międzynarodowego” (art. 9 Konstytucji RP).

2

Niniejsza opinia pokazuje, że system praw człowieka nie stwarza żadnego prawa do aborcji (I), i że zakazuje on aborcji eugenicznej (II). Stwierdzenie to jest prawdziwe zarówno dla systemu europejskiego, jak i konwencyonalnego systemu Narodów Zjednoczonych.

I- Aborcja a prawa człowieka

1. Ochrona życia ludzkiego w okresie prenatalnym

Międzynarodowe instrumenty praw człowieka uznają ochronę życia za prawo² podstawowe i nie wyłączają jednoznacznie dzieci przed urodzeniem z ochrony tego prawa.

Europejska Konwencja Praw Człowieka nie zawiera żadnego ograniczenia *ratione temporis* co do zakresu prawa do życia (art. 2): chroni ona każdego człowieka³. Sam Europejski Trybunał Praw Człowieka (ETPC) nigdy nie zdefiniował na nowo (w celu ograniczenia) zakresu stosowania art. 2: nigdy nie wykluczył co do zasady z zakresu jego stosowania życia prenatalnego (ani życia kończącego się)⁴.

¹ Dz. U. z 1993r. Nr 17, , poz. 78 z późniejszymi poprawkami.

² Deklaracja Niepodległości Stanów Zjednoczonych z 1776 r., Powszechna Deklaracja Praw Człowieka z 1948 r., Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych z 1966 r., Deklaracja Praw Dziecka ONZ z 1959 r., Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 r., Amerykańska Deklaracja Praw i Obowiązków Człowieka z 1948 r., Afrykańska Karta Praw Człowieka i Ludów z 1981 r., Amerykańska Konwencja Praw Człowieka z 1969 r., Deklaracja Praw Człowieka w Islamie z 1990 r.

³ *Pretty przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, nr 2346/02, § 39, wyrok z dnia 29 kwietnia 2002 r.; Zostało to potwierdzone w pracach przygotowawczych Zgromadzenia Konsultacyjnego w 1949 r., które wyraźnie pokazują, że są to prawa, z których korzysta się z samego faktu istnienia: „Komitet Ministrów zwrócił się do nas z prośbą o sporządzenie listy praw, z których człowiek, jako istota ludzka, korzystałby naturalnie”. Prace przygotowawcze, t. II, s. 89.

⁴ *Boso przeciwko Włochom*, nr 50490/99, decyzja z dnia 5 września 2002 r.: „Zdaniem Trybunału, takie przepisy zachowują właściwą równowagę pomiędzy, z jednej strony, potrzebą zapewnienia ochrony płodu, a z drugiej

Trybunał zezwala państwom na określenie punktu wyjściowego prawa do życia w ich wewnętrznym porządku prawnym i nigdy nie orzekł, że w ramach zakresu stosowania art. 2 Konwencji nienarodzone dziecko nie może być uznane za osobę. Od czasu spraw *Brüggemann i Scheuten przeciwko Republice Federalnej Niemiec*⁵ i *H. przeciwko Norwegii*⁶, Trybunał zawsze odmawiał, co do zasady, wyłączenia nienarodzonego dziecka z zakresu ochrony przewidzianej w Konwencji oraz stwierdzenia, że nie jest ono osobą w rozumieniu art. 2 Konwencji. Oto subtelna kwestia, którą należy wyjaśnić, aby dobrze zrozumieć związek między porządkiem krajowym a porządkiem konwencyjnym: Trybunał pozwala państwom nie zapewniać, w ich prawie krajowym, całkowitej ochrony *rationae temporis* życia prenatalnego, ale w porządku konwencyjnym Trybunał nie pozbawia życia prenatalnego wszelkiej ochrony, ponieważ, wbrew prawu krajowemu, które zezwala na aborcję do pewnego stopnia, „artykuł 2 Konwencji milczy co do czasowych ograniczeń prawa do życia”⁷, a sam Trybunał nigdy nie orzekł, że nienarodzone dziecko nie jest osobą. Gdyby Konwencja nie chroniła życia przed urodzeniem dziecka, nie byłoby sensu przyznawać państwom marginesu oceny, gdyż każdy margines odnosi się z konieczności do istniejącego wcześniej zobowiązania. Faktycznie, Trybunał nie uznaje za bezpodstawne wniosków, które powołują się na art. 2 w odniesieniu do dzieci martwo urodzonych⁸.

W sprawie *Vo przeciwko Francji* Wielka Izba⁹ podkreśliła, że „można uznać za wspólny mianownik państw to, że embriion/płód należy do rodzaju ludzkiego” oraz że „potencjalność tej istoty i jej zdolność do stawania się osobą [...] wymagają ochrony w imię ludzkiej godności”¹⁰. W związku z tym, zdaniem Trybunału, „uzasadnione może być, aby Państwo zdecydowało się uznać nienarodzone dziecko za taką osobę i dążyć do ochrony tego życia”¹¹. Ustalenie to jest najpierw kwestią stanu faktycznego: określeniem początku życia¹².

Wielka Izba Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), w sprawie *Oliver Brüstle przeciwko Greenpeace eV* (C 34/10), poszła dalej. W dniu 18 października 2011 r. podjęła ona decyzję o zdefiniowaniu embriionu w następujący sposób: „za „embriion ludzki” (...) należy uważać każdą ludzką komórkę jajową, począwszy od momentu jej zapłodnienia, ponieważ to zapłodnienie może rozpocząć proces rozwoju jednostki ludzkiej” (§ 35). W tym przypadku TSUE wyraźnie ustanowił zasadę prawnej ochrony godności i integralności embriionu ludzkiego.

strony, interesem kobiety” i Vo przeciwko Francji, nr 53924/00, [WI], wyrok z dnia 8 lipca 2004 r., §§ 86 i 95 „brak jasnego statusu prawnego nienarodzonego dziecka niekoniecznie pozbawia go wszelkiej ochrony w prawie francuskim. Jednakże w okolicznościach niniejszej sprawy życie płodu było ściśle związane z życiem matki i mogło być chronione przez nią” i „nawet zakładając, że art. 2 miał zastosowanie w danym przypadku (zob. § 85 powyżej), nie doszło do naruszenia art. 2 Konwencji”.

⁵ *Brüggemann i Scheuten przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, nr 6959/75, raport Komisji, 12 lipca 1977 r., § 60.

⁶ *H. przeciwko Norwegii*, nr 17004/90, Decyzja o niedopuszczalności poprzedniej Komisji z dnia 19 maja 1992 r., s. 167 (zwana dalej *H. przeciwko Norwegii*).

⁷ *Vo przeciwko Francji*, [WI], nr 53924/00, z dnia 8 lipca 2004 r., (zwana dalej *Vo przeciwko Francji*), § 75.

⁸ *Şentürk*, § 107.

⁹ *Vo przeciwko Francji*, § 85.

¹⁰ *Idem*.

¹¹ *A. B. C.*, § 222, potwierdza *Vo*.

¹² Laurent Sermet, *Le droit de l'enfant à naître et la Convention européenne des droits de l'homme*, w: Joël Benoît d'Onorio, „Le respect de la vie en droit français”, Tequi, s. 170.

Prawo międzynarodowe chroni również ludzkie życie prenatalne. Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 r. przypomina zasadę, zgodnie z którą „dziecko, z uwagi na swoją niedojrzałość fizyczną oraz umysłową, wymaga szczególnej opieki i troski, w tym właściwej ochrony prawnej, zarówno przed, jak i po urodzeniu”.

2. Aborcja nie jest prawem, lecz naruszeniem lub odstępstwem od prawa do życia

Potencjalne zastosowanie art. 2 do życia prenatalnego stanowi przeszkodę w szczególności w tym, że aborcja staje się autonomicznym konwencjonalnym prawem. Rzeczywiście, kwestia statusu nienarodzonego dziecka wpływa nieuchronnie na aborcję i prawa zarodka. Wielka Izba wyprowadza ten związek, gdy stwierdza, że „*margines uznania przyznany państwu na rzecz ochrony nienarodzonych dzieci przekłada się nieuchronnie na margines uznania tego państwa w odniesieniu do tego, w jaki sposób równowagę ono kolidujące ze sobą prawa matki*”¹³. A zatem logicznie „*wynika z tego, że nawet jeśli z przepisów krajowych, o których mowa, wynika, że większość umawiających się stron [zezwała na...] aborcję, konsensus ten nie może być czynnikiem decydującym w ocenie Trybunału [...] niezależnie od ewolucyjnej interpretacji konwencji*” (§ 237). Ten „*konsensus*” na rzecz zezwolenia na aborcję nie rozwiązuje odrębnej i uprzedniej kwestii statusu prawnego nienarodzonego dziecka, która wchodzi w zakres porządku wewnętrznego i co do której nie byłoby zresztą zgody Trybunału.

Co więcej, ten brak prawa do aborcji na mocy Konwencji jest doskonale ugruntowany i akceptowany przez osoby, które chcą, aby takie prawo zostało ustanowione¹⁴. Zgodnie ze swoim orzecznictwem Trybunał wyszczególnił, że Konwencja nie gwarantuje prawa do poddania się aborcji¹⁵, ani prawa do jej praktykowania¹⁶, ani nawet prawa do bezkarnego przyczyniania się do jej wykonywania za granicą¹⁷. Wreszcie, sam zakaz aborcji przez państwo nie narusza Konwencji¹⁸. W odniesieniu do autonomii kobiety, której poszanowanie gwarantuje art. 8 dotyczący ochrony życia prywatnego, Trybunał powtórzył, od czasu sprawy *A. B. i C. przeciwko Irlandii*¹⁹, że „*art. 8 nie może (...) być interpretowany jako przyznający prawo do aborcji*”²⁰.

Ponadto w niektórych krajach, takich jak Niemcy, aborcja pozostaje formalnie nielegalna i jest dozwolona przez władze publiczne tylko pod pewnymi warunkami. W tym przypadku Trybunał orzekł, że taka tolerancja nie jest równoznaczna z zezwoleniem przyznanym przez prawo ani z wewnętrznym „*prawem*”, na które można się powołać przed Trybunałem²¹.

W prawie międzynarodowym nie istnieje „*prawo do aborcji*” ani „*prawa seksualne i reprodukcyjne*”. W dniu 23 września 2019 roku, przy okazji Zgromadzenia Ogólnego Narodów

¹³ *A. B. C.*, § 237.

¹⁴ Ch. Zampas i J. M. Gher, *Abortion as a Human Right —International and Regional Standards*, „Human Rights Law Review”, 8/2 (2008), s. 287; D. Fenwick, *The modern abortion jurisprudence under Article 8 of the ECHR*, „Medical Law International”, 2012 12, 249, 2013, s. 263.

¹⁵ *Silva Monteiro Martins Ribeiro przeciwko Portugalii*, nr 16471/02, decyzja z 26 października 2004 r.

¹⁶ *Jean-Jacques Amy przeciwko Belgii*, nr 11684/85, 5 października 1988 r.

¹⁷ *Jerzy Tokarczyk przeciwko Polsce*, nr 51792/99, decyzja z 31 stycznia 2002 r.

¹⁸ Zob. zwłaszcza sprawę *A. B. C.*, gdzie B. i C. bezskutecznie kwestionowali zakaz aborcji z powodów zdrowotnych i dobrego samopoczucia.

¹⁹ *A. B. C.*, § 214.

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Noel De Bruin przeciwko Holandii*, nr 9765/09, decyzja z 17 września 2013 r., § 57.

Zjednoczonych, 19 państw, w tym Polska, wydało wspólne oświadczenie, aby o tym przypomnieć²².

3. Obowiązki państwa w odniesieniu do aborcji

Aborcja nie sprowadza się do konfrontacji praw matki i nienarodzonego dziecka. Jak wielokrotnie podkreślał Trybunał, „gdy kobieta jest w ciąży, jej życie prywatne staje się ściśle związane z rozwijającym się płodem”²³. W rzeczywistości „ciąża nie może być postrzegana jako odnosząca się wyłącznie do sfery życia prywatnego”²⁴ kobiet, a „artykuł 8.1 nie może być interpretowany jako oznaczający, że ciąża i aborcja są co do zasady tylko kwestią wchodzącą w zakres życia prywatnego matki”²⁵.

W procesie oceny przez państwo różnych uzasadnionych interesów, prawo podstawowe, takie jak prawo do życia, nie może być podporządkowane lub traktowane na równi z prawem, które nie jest zagwarantowane w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka²⁶. ETPC miał już okazję określić szereg praw podstawowych i „uzasadnionych interesów”, które państwo musi uwzględnić i przestrzegać, regulując dostęp do aborcji.

Oprócz prawa do życia²⁷, i innych interesów nienarodzonego dziecka²⁸, Trybunał wskazał na uzasadniony interes społeczny, jakim jest ograniczenie liczby aborcji²⁹, ochrona moralności³⁰, i walka z eugeniką³¹. W odniesieniu do postanowień art. 3 i 8 Konwencji, Trybunał zastosował, przed urodzeniem, zakaz stosowania tortur oraz nieludzkiego i poniżającego traktowania³² w sprawach wniesionych przez ojca, gdy ten wskazywał na stosowanie tortur wobec dziecka podczas aborcji³³ oraz naruszenie szacunku dla jego życia rodzinnego.

ETPC orzekł również, że prawo do poszanowania życia rodzinnego „potencjalnego ojca”³⁴ i potencjalnej babci³⁵ zostało naruszone poprzez dokonanie aborcji ich dziecka lub wnuka. Trybunał uznał również obowiązek państwa do informowania kobiet o ryzyku wynikającym z aborcji³⁶. Można też sądzić, że państwa mają obowiązek zapobiegania przymusowym i wymuszonym aborcjom; jak również aborcjom selektywnym³⁷. Trybunał uznał również, że w

²² <https://www.hhs.gov/about/leadership/secretary/speeches/2019-speeches/remarks-on-universal-health-coverage.html>

²³ *A., B. C.*, § 213.

²⁴ *Brüggemann*, §§ 59- 61 i *Boso przeciwko Włochom*.

²⁵ *Brüggemann*, § 61.

²⁶ *Chassagnou i inni przeciwko Francji* [WI], skargi nr 25088/94, 2833/95 i 2844/95, wyrok z 29 kwietnia 1999 r., § 113: „w przypadku nałożenia ograniczeń na prawo lub wolność gwarantowaną przez Konwencję w celu ochrony „praw i wolności”, które jako takie nie zostały w niej wymienione. W takim przypadku jedynie niepodważalne imperatywy mogą uzasadniać ingerencję w korzystanie z prawa wynikającego z Konwencji”.

²⁷ *H. przeciwko Norwegii*, nr 17004/90, wyrok byłej Komisji z dnia 19 maja 1992 r., *Boso przeciwko Włochom*, nr 50490/99, decyzja z dnia 5 września 2002 r. oraz *Vo przeciwko Francji*, nr 53924/00, [WI], wyrok z dnia 8 lipca 2004 r., §§ 86 i 95.

²⁸ *Open Door i Dublin Well Woman przeciwko Irlandii*, wyrok z dnia 29 października 1992 r., § 63, oraz *A., B. i C. przeciwko Irlandii*, nr 25579/05, [WI], wyrok z dnia 16 grudnia 2010 r., §§ 222 i 227.

²⁹ *Odievre przeciwko Francji*, [WI], nr 42326/98, 13 lutego 2003 r., § 45.

³⁰ *Open Door i Dublin Well Woman przeciwko Irlandii*, nr 14234/88; 14235/88, 29 października 1992 r., § 63; *A.B.C.* § 222-227.

³¹ *Costa i Pavan przeciwko Włochom*.

³² *Boso przeciwko Włochom*.

³³ *H. przeciwko Norwegii; Boso przeciwko Włochom*, nr 50490/99, decyzja z 5 września 2002 r.

³⁴ *X. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*.

³⁵ *P. i S. przeciwko Polsce*, nr 57375/08, wyrok z 30 stycznia 2013 r.

³⁶ *Csoma przeciwko Rumunii*, nr 8759/05, wyrok z 15 stycznia 2013 r.

³⁷ *Resolution APCE 1829 and Recommendation 1979 on sex-selective abortions of 3 October 2011*.

szczególnych sytuacjach mogą zostać naruszone inne prawa, takie jak wolność sumienia pracowników służby zdrowia³⁸ oraz autonomia i etyka instytucji medycznych³⁹.

Na Międzynarodowej Konferencji na rzecz Ludności i Rozwoju (ICPD) w Kairze w 1994 r., rządy zobowiązały się do „ograniczenia stosowania aborcji” oraz do „podjęcia odpowiednich kroków, aby pomóc kobietom uniknąć aborcji”⁴⁰.

Państwa, które chronią życie nienarodzone, zakazując aborcji, utrzymują w mocy cały zakres prawa do życia. W pełni respektują one swoje zobowiązania wynikające z prawa dotyczącego praw człowieka.

II- Aborcja eugeniczna a prawa człowieka

1. Zakaz eugeniki

Zakaz eugeniki jest podstawą prawa medycznego, które opiera się na zasadach terapeutycznego celu medycyny. Celem medycyny jest wyleczenie; nie jest nim eliminacja chorych ani rozwój nauki kosztem pacjentów. Zostało to wyraźnie przypomniane podczas procesów norymberskich. Zasada ta znajduje odzwierciedlenie w szczególności w ugruntowanej zasadzie⁴¹ prymatu człowieka nad względami nauki i społeczeństwa.

Artykuł 3 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, dotyczący „prawa człowieka do integralności”, stanowi, że „w dziedzinach medycyny i biologii” musi być szanowany „zakaz praktyk eugenicznych, w szczególności tych, których celem jest selekcja osób”. Przysłówek „w szczególności” wskazuje, że to eugenika jako taka jest zabroniona, i że zakaz ten nie ogranicza się do selekcji osób. Artykuł 3 Karty stosuje się również przed urodzeniem, o czym świadczy następujący po nim przepis dotyczący zakazu reprodukcyjnego klonowania istot ludzkich oraz wykładnia dokonana przez Wielką Izbę Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie *Brüstle*.

W wymiarze powszechnym, Konwencja o prawach człowieka i biomedycynie z Oviedo stwierdza, że „każda forma dyskryminacji skierowana przeciwko danej osobie ze względu na dziedzictwo genetyczne jest zakazana” (art. 11). Podobnie stwierdza się w Powszechnej Deklaracji o Genomie Ludzkim i Prawach Człowieka⁴²: „każdy ma prawo do poszanowania własnej godności i praw niezależnie od cech genetycznych” (art. 2), a zatem „nikt nie powinien, w oparciu o swe cechy genetyczne, być przedmiotem dyskryminacji, której celem lub wynikiem byłoby naruszenie praw człowieka, jego podstawowych wolności lub godności” (art. 6).

2. Aborcja eugeniczna jako naruszenie praw osób niepełnosprawnych

W swoich uwagach na temat projektu Komentarza Ogólnego nr 36 do art. 6 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych (*Committee on the Rights of Persons with Disabilities*) ONZ wyraźnie stwierdził, że: „akty prawne, które wyraźnie zezwalają na aborcję z powodu niepełnosprawności, naruszają

³⁸ *Tysiąc*, § 121 ; *R. R.*, § 206.

³⁹ *Rommelfanger przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, nr 12242/86, decyzja z 6 września 1989 r.

⁴⁰ *Program działania Międzynarodowej Konferencji Narodów Zjednoczonych na rzecz Ludności i Rozwoju*, Kair, 5-13 września 1994 r., §§ 7.24 i 8.25.

⁴¹ Zob. w szczególności art. 2 Konwencji z Oviedo.

⁴² Przyjęta przez UNESCO w dniu 11 listopada 1997 r.

Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych” (art. 4, 5, 8)⁴³. W istocie, narusza to wiele postanowień Konwencji, w tym zakaz dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność.

Komitet Praw Osób Niepełnosprawnych ONZ wyjaśniła ponadto, że ten rodzaj aborcji często opiera się na nieprawidłowej diagnozie i że „nawet jeśli nie jest ona błędna, to taka ocena utrwała stereotypowe wyobrażenie niepełnosprawności jako nie do pogodzenia z dobrym życiem”⁴⁴. W rzeczywistości badania przesiewowe w kierunku chorób genetycznych, mające na celu wyeliminowanie płodu, a nie jego wyleczenie, stanowią systemowe podżeganie do dyskryminacji i przemocy ze względu na stan zdrowia, niepełnosprawność i cechy fizyczne osób niepełnosprawnych. Ofiarami tej strukturalnej zachęty są nie tylko embriony i płody, które zostały poddane aborcji lub zniszczone, ale także ci, którzy przeżyli tę procedurę przesiewową i zostali niejako uznani przez społeczeństwo za winnych swojego urodzenia. To piętno jest naruszeniem praw osób niepełnosprawnych⁴⁵.

Rodzice powinni być chronieni przed medyczną i społeczną presją oraz powinni otrzymywać jasne informacje na temat stanu zdrowia dziecka i jego choroby, warunków życia osób dotkniętych daną chorobą oraz konsekwencji, jakie ona niesie dla krewnych, jak również na temat dostępnej pomocy. Należy organizować spotkania z rodzinami lub stowarzyszeniami dzieci niepełnosprawnych i chorych, by móc dzielić się zarówno trudnymi, jak i radosnymi doświadczeniami.

3. „Liberalna eugenika” jest sprzeczna z godnością osób niepełnosprawnych i chorych

W momencie, w którym płód zostaje zidentyfikowany przed narodzeniem jako niepełnosprawny przed urodzeniem, przeznaczony jest on najczęściej do eliminacji; zwiększa to presję na kobiety i pary, które wbrew dominującej logice, pragną zachować dziecko. Presja ta wywierana jest przez pracowników służby zdrowia, krewnych, jak i na szerszą skalę, przez całe społeczeństwo.

Dla zobrazowania tej sytuacji, Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych wskazał w 2017 r. na fakt, że „dziewczęta i młode niepełnosprawne kobiety są często zmuszane do zakończenia ciąży ze względu na negatywne stereotypy dotyczące ich zdolności rodzicielskich oraz oparte na eugenicie obawy o urodzenie niepełnosprawnego dziecka”⁴⁶.

W swoim rocznym raporcie za rok 2019, przedstawionym podczas sesji Rady Praw Człowieka w marcu 2020 roku, Specjalny Sprawozdawca ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych potępił "liberalną eugenikę". Warto obszernie zacytować ten raport:

„Przy omawianiu takich zagadnień, jak badania prenatalne, aborcja selektywna i genetyczna diagnostyka przedimplantacyjna, wśród działaczy na rzecz praw osób niepełnosprawnych istnieje wspólna obawa, że badania bioetyczne są często wykorzystywane do etycznego uzasadnienia nowej formy eugeniki, nazywanej często eugeniką "liberalną". W przeciwieństwie do ruchu eugenicznego, eugenika

⁴³ Komisja Praw Osób Niepełnosprawnych, *Uwagi do projektu Komentarza Ogólnego nr 36 Komitetu Praw Człowieka do art. 6 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych*, § 1.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Zob. w szczególności; Deklarację Praw Osób z Upośledzeniem Umysłowym, ogłoszoną przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w rezolucji 2856 (XXVI) z dnia 20 grudnia 1971 r.

⁴⁶ A/72/133, *Report of the Special Rapporteur on the rights of persons with disabilities*, § 31.

liberalna ma na celu poszerzenie wyborów reprodukcyjnych jednostek, włączając w to możliwość udoskonalenia genetycznego. O ile nie może być mowy o sponsorowanych przez państwo programach eugeniki przymusowej, o tyle w kontekście powszechnych uprzedzeń i dyskryminacji osób niepełnosprawnych łączny efekt wielu indywidualnych wyborów może przynieść efekty eugeniczne. W istocie, normy społeczne i presja rynku sprawiają, że koniecznością staje się posiadanie "możliwie najlepszego dziecka" z możliwie najlepszymi szansami życiowymi. Niektórzy utylitarni bioetycy argumentują ponadto, że udoskonalanie genetyczne jest obowiązkiem moralnym, i że etyczne jest dawanie rodzicom możliwości eutanazji ich noworodków dotkniętych niepełnosprawnością.” (§21)

„Takie praktyki mogą wzmocnić i społecznie uzasadnić przesłanie, że osoby niepełnosprawne nie powinny się urodzić. Ramy prawne wydłużające ramy czasowe legalnej aborcji lub, w wyjątkowych warunkach, zezwalające na aborcję w przypadku upośledzenia płodu potęgują to przesłanie. Ponadto, jako że w konsekwencji rodzi się mniejsza liczba osób niepełnosprawnych, niektórzy obawiają się ograniczenia rzecznictwa i wsparcia społecznego dla osób niepełnosprawnych. Co więcej, polityka zdrowotna i przepisy dotyczące aborcji, które utrwalają głęboko zakorzenione stereotypy i stygmatyzują osoby niepełnosprawne, podważają również autonomię reprodukcyjną i wybór kobiet.” (§32)

„Chociaż programy eugeniczne z końca XIX i początku XX wieku odeszły do historii, aspiracje eugeniczne utrzymują się w obecnych debatach związanych z praktyką medyczną i naukową dotyczącą niepełnosprawności, takich jak zapobieganie, normalizacja terapii i wspomaganie umierania.” (§73)

Eugenika, czy to narzucona przez państwo totalitarne, czy też wspierana przez społeczeństwo liberalne, jak to ma miejsce obecnie w wielu krajach, niesie ten sam skutek, ponieważ opiera się na tej samej przesłance: materialistycznej koncepcji istoty ludzkiej, której godność jest zredukowana do jej fizycznych i intelektualnych możliwości. Ta koncepcja człowieczeństwa, dla której niepełnosprawny płód nie zasługuje na ochronę, została jednoznacznie potępiona w 1948 roku, kiedy to została potwierdzona uniwersalność godności ludzkiej.

Godność człowieka określa się jako „przyrodzoną”, ponieważ kwalifikuje ona ludzką naturę dzieloną przez każdego człowieka, niezależnie od jego cech fizycznych i kulturowych. Godność nie jest przypisana do zdolności osoby, lecz jedynie do wspólnej ludzkiej natury, do faktu „bycia człowiekiem”. Tak więc, godność ta jest absolutna, bezwarunkowa i powszechna. Autorytet i uniwersalność praw człowieka wynikają właśnie z godności ludzkiej natury.